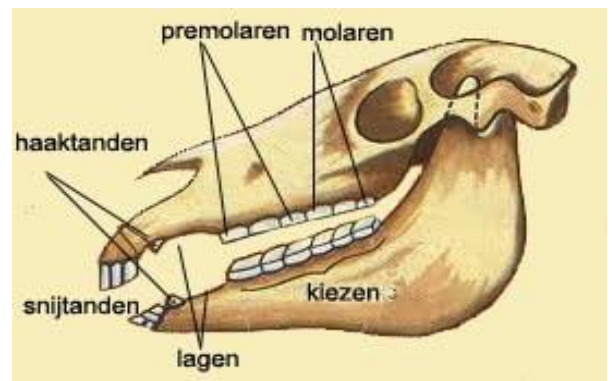
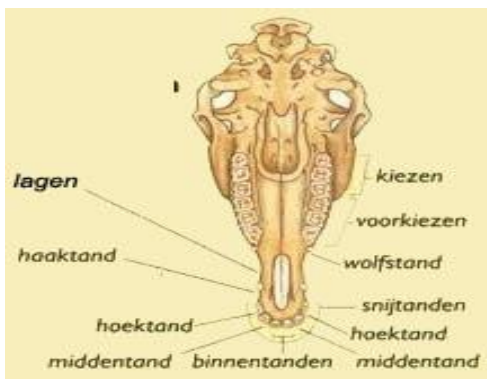

De paardentandarts

Het paard is een herbivoor, dit wil zeggen dat het paard alleen leeft van plantaardig voedsel. Het paardengebit is dan ook oorspronkelijk bedoeld om zo'n 16 uur per dag harde, taaie plantendelen te vermalen, hierdoor slijten de tanden en kiezen gelijkmatig af. In de loop der jaren zijn de soorten voedsel die het gedomesticeerde paard te eten krijgt behoorlijk veranderd. Vroeger kreeg het paard voornamelijk harde voersoorten voorgeschoteld zoals haver, gerst, hooi en gras. Tegenwoordig krijgen de meeste paarden de relatief veel zachtere kant en klare paardenbrokken en minder ruwvoer zoals gras, hooi en kuil. De tanden en kiezen slijten hierdoor minder en ongelijkmatiger af. Er kunnen hierdoor gebitsproblemen ontstaan.

Het paard heeft, net als mensen, een melkgebit en een blijvend gebit. De eerste melksnijtanden kunnen al doorgekomen zijn voor het veulen geboren is. De laatste melktanden komen tevoorschijn als het veulen ongeveer 8 maanden oud is, het veulen heeft dan 24 tanden en kiezen. Het wisselen van het melkgebit voor het permanente gebit begint op ongeveer 2,5 jaar en de meeste 5-jarigen hebben al hun permanente tanden en kiezen. Het volwassen paard heeft 36 tot 44 tanden en kiezen.

Het gebit bestaat uit verschillende elementen, met ieder hun eigen functie bij de opname van eten. Zo zijn de snijtanden voor het af bijten van gras en opname van het voer. Daarachter zitten de hengstentanden, die geen functie hebben in het vermalen van het voer, maar vooral worden gebruikt als 'vecht-tanden'. En de kiezen vermalen het voer, zodat dit in de darmen goed opgenomen kan worden. Tussen de snijtanden of hengstentand en de eerste kies zit een ruimte waar geen tanden aanwezig zijn. Op deze plek ligt het bit in de mond.

Anders dan bij mensen groeien de tanden van een paard een leven lang door. Ze slijten bijna zoveel als ze groeien. Omdat de slijtage niet altijd overal hetzelfde is, kunnen eenvoudig scherpe punten of stand afwijkingen ontstaan. Het gebit van ieder paard zou minimaal één keer per jaar gecontroleerd moeten worden. En bij problemen dan ook vaker.

Jonge paarden:

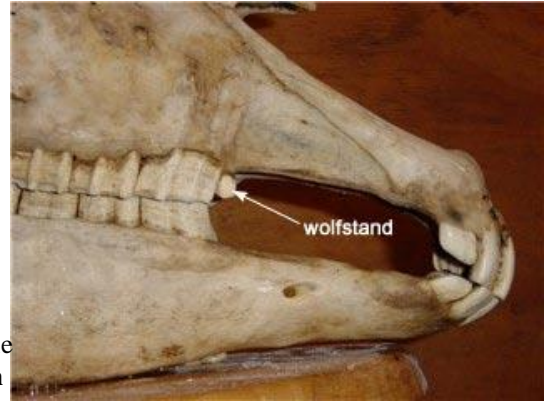
Doppen: Bij paarden die aan het wisselen zijn (2,5 tot 5-jarigen) kan vaker een controle nodig zijn om dat in deze periode erg veel verandert in de mond, ook kunnen 'doppen' op de kiezen blijven zitten. Bij het wisselen lossen de wortels van de melkkiezen op door de druk van de doorkomende, permanente kiezen. Wat van de melkkiezen overblijft is een dun laagje, dit zijn de 'doppen'. De scherpe punten die aan de onderzijde van deze doppen kunnen zitten zijn pijnlijk bij het kauwen. Doppen kunnen ook het goed doorkomen van de permanente kiezen verhinderen. Het is van belang het gebit van het jonge paard ook in ieder geval te laten controleren voordat een bit in de mond geplaatst wordt. Een afwijkend gebit kan voor veel problemen zorgen tijdens het beleren.

Wolfstand / wolfskies:

De wolfstand of wolfskies is de eerste kies in de rij en is niet altijd aanwezig. Ze bevinden zich meestal in de bovenkaak, wolfs kiezen in de onderkaak zijn zeldzaam. Het paard kan dus 0 tot 4 wolfskiezen hebben.

Het kiesje heeft eigenlijk geen functie en de grootte van zowel de kroon als de wortel kan variëren. Doordat deze kies scherp kan zijn en soms los zit kan hij veel problemen opleveren bij onze moderne sportpaarden, het bit ligt er immers vlak tegen aan. Als ze doorkomen gebeurt dit ongeveer vanaf 6 maanden tot 3 jaar. Het is aan te bevelen een paard voor het beleren te laten controleren op het voorkomen van deze wolfs kiezen en deze zo nodig te laten verwijderen.

Het verwijderen gebeurt onder sedatie en plaatselijke verdoving. Het paard kan binnen enkele dagen weer gebruikt worden. Zogenaamde blinde wolfs kiezen die niet doorgekomen zijn maar wel als een bultje onder het tandvlees te voelen zijn kunnen ook veel last geven. Deze dienen dan ook verwijderd te worden.

Oudere paarden:

Doordat het gebit van het paard gedurende het hele leven slijt kunnen de kiezen van oudere paarden zo ver zijn afgesleten dat ze niet meer goed kunnen kauwen. Ook kunnen kiezen los zijn gaan zitten of verdwenen zijn en zo het kauwen moeilijker maken. Om paarden van 20 jaar en ouder in goede conditie te houden is het vaak nodig twee keer per jaar het gebit te controleren en bij te werken.

Andere paardachtigen:

De gebitten van paardachtigen zoals ezels, muilezels en zebra's zijn op dezelfde manier opgebouwd als dat van het paard. Hun gebit slijt op dezelfde manier en ook kunnen dezelfde afwijkingen ontstaan. Ook voor deze dieren zijn regelmatige gebitscontroles dus van belang.

De gebitsproblemen:

De manier waarop een paard pijn in de mond laat zien en in welke mate variëren enorm. Aan een paard met grote afwijkingen in het gebit kan bijvoorbeeld niets te merken zijn, terwijl een paard met relatief kleine afwijkingen erg veel problemen in de africhting kan laten zien.

Je kunt gebitsproblemen herkennen aan de volgende symptomen:

- het paard heeft onverteerde voedselresten in de mest
- het paard eet eerst hooi en dan pas granen
- het paard houdt tijdens het eten het hoofd scheef
- het paard lijdt aan gewichtsverlies
- het paard morst tijdens het eten voedsel uit de mond
- het paard heeft voedselproppen in de wangen
- door de slechte maling van het voer, dat daardoor slecht verteert, kan koliek optreden
- het paard heeft een slechte adem; de kiezen kunnen haken hebben, die het zachte mondvlies beschadigen; ontstekingen en een slechte adem zijn het gevolg (dit geldt vooral voor jonge paarden die wisselen en voor oudere paarden)
- het paard slaat tijdens het berijden met het hoofd
- het paard ontwijkt het bit of pakt het bit slechts aan een zijde vast, neemt verkeerde stelling aan, en gaat steeds vaker met een rechterbuiging en -stelling door de linkerbocht (of andersom natuurlijk); uiteindelijk kunnen zelfs kreupelheden ontstaan in kogel, schouder of knie
- pijn door de druk op de buitenkant van de wang door het hoofdstel of het bit
- zwellingen op de kaak
- neus- en ooguitvloeiing

Behandeling:

Mocht je paard / pony een van deze symptomen hebben, is het wijselijk om hem eens door een goede gebitsverzorgger of tandarts te laten nakijken. Afhankelijk van de staat van het gebit kunnen de afwijkingen handmatig met een rasp verwijderd worden of met een elektrisch aangedreven rasp. Om de behandeling met zo min mogelijk stress te laten verlopen kan eventueel een kalmerend middel worden toegediend. Een regelmatige controle kan ernstige problemen voorkomen. Gespecialiseerde tandartsen zijn vaak opgeleid om het gebit van uw paard vakkundig te behandelen. Een goede tandverzorging is noodzakelijk voor de gezondheid en prestaties van uw paard.

Gebitsverzorgger of dierenarts gespecialiseerd in het gebit?

Het beroep gebitsverzorgger paard is in Nederland een zogenaamd vrij beroep. Dit betekent dat iedereen die een vijl koopt zich gebitsverzorgger mag noemen en paardengebitten mag behandelen. Dit wil dus niet zeggen dat deze persoon beroeps bekwaam is en het niveau verschillen van afgeleverd werk zijn dan ook duidelijk aanwezig.

Sinds een aantal jaar heeft de Nederlandse Vereniging Gebitsverzorging voor het Paard een certificeringstraject opgezet. Na het succesvol doorlopen van dit traject heeft een gebitsverzorgger bewezen voldoende goed werk te kunnen leveren om zich gecertificeerd gebitsverzorgger noemen. Het behalen van de certificering staat dus binnen Nederland als keurmerk van kwaliteit. Nascholing is daarbij zeer noodzakelijk en op deze manier blijven gebitsverzorggers steeds weer op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen binnen het behandelen van paardengebitten

Sommige gebitsverzorggers werken met elektrische apparatuur en anderen vijlen handmatig. Daarbij kan het paard voor de behandeling wel of niet worden gesedeerd. De meningen hieromtrent zijn zeer uiteenlopend. Zij die elektrisch werken, vinden handmatig vijlen vaak onvoldoende effectief en zij die handmatig vijlen vinden elektrisch vijlen te traumatiserend. Dierenartsen die met sedatie werken, zeggen dat dit de enige manier is om een paardengebitt volledig te onderzoeken en zij die zonder verdoving werken vinden dat verdoving belastend is voor het paard en onnodig.

Een dierenarts is volgens de Wet op de Dieren de enige persoon die een paard mag sederen door middel van injectie in de bloedbaan. Een niet-dierenarts is dus wettelijk in overtreding wanneer deze een paard een zogenaamde intraveneuze injectie geeft en kan hierdoor juridisch in de problemen komen. De NVVGP heeft hiervoor gedragsregels opgesteld waaraan de aangesloten leden zich dienen te houden.

Alleen de dierenarts heeft dankzij zijn of haar opleiding de bevoegdheid en kunde om operatieve ingrepen in de paardenmond uit te voeren. Onder een operatie wordt ook het verwijderen van wolfskiezen verstaan. Dit zijn overigens meestal eveneens behandelingen waarbij sedatie, pijnstilling, ontstekingsremming en soms ook antibiotica nodig zijn.

Sommige paarden slijten hun gebit zeer regelmatig. Het jaarlijks handmatig vijlen is dan voldoende. Bij grotere afwijkingen is elektrisch vijlen in het voordeel omdat de afwijkingen effectiever gecorrigeerd kunnen worden, nauwkeuriger werk geleverd kan worden en het de totale behandelingstijd verkort. Het correct behandelen van een paardengebitt met behulp van elektrische apparatuur is echter niet mogelijk zonder dat het paard goed en voldoende gesedeerd is.

Het niet mogen of niet kunnen uitvoeren van de juiste behandeling mag geen belemmering vormen voor de gezondheid van het paard. Het bewaken van het welzijn van uw paard is een prioriteit voor de NVVGP leden. Samenwerking is daarom zeer belangrijk tussen een gebitsverzorgger en een dierenarts maar ook tussen een dierenarts en een dierenarts die zich verder heeft toegelegd op het behandelen van paardengebitten. Weten wat de mogelijkheden maar ook de onmogelijkheden zijn qua behandelingen is erg belangrijk. Doorsturen van een problematisch gebitt naar iemand met meer kennis en ervaring is voor het paard altijd het beste.

Bronnen: www.members.home.nl/huismanpouwels/gebit.htm / www.heusdenenaltena.nl / www.dierenkliniekommen.nl / www.1001tips.be / www.dierenkliniekenhuizen.nl / www.paarden-tandarts.nl / www.equinoordpaardengebitt.nl / www.paul-versluis.nl / www.dehoefslag.nl

De heer Paul Versluis uit Noordwolde is al vele jaren een ervaren gebitsverzorger en we hebben hem een paar vragen mogen stellen met betrekking tot de gebitsbehandelingen bij paarden.

- **Wat is het verschil tussen een tandarts en een gebitsverzorger?**

Wie zich bezig wil houden met het onderhoud van een paardengebit hoeft niet gekwalificeerd te zijn. Een gebitsverzorger is een vrij beroep. Eigenlijk te gek woorden! Echter is het wel raadzaam om een gedegen opleiding te genieten, zodat je je dus echt gekwalificeerd kan noemen en weet wat je doet. De opleiding voor een niet dierenarts is exact hetzelfde als voor een dierenarts. Hier is geen onderscheid in.

Het verschil tussen een paardentandarts en een paardengebitsverzorger is er dus eigenlijk niet, ze zijn vaak beide gespecialiseerd, als ze een gedegen opleiding hebben genoten, alleen heeft een paardentandarts meer bevoegdheden door de opleiding die ze hebben genoten tot arts.

Een paardentandarts mag als enige sedatie geven in het bloed en mag als enige behandelingen uitvoeren waarbij we in het bloed komen, zoals kiezen trekken.

Het is dus raadzaam om je goed in te lezen in wat voor tandverzorger je neemt, een paardentandarts of een gebitsverzorger. Vaak is dit ook afhankelijk van de klachten die het paard heeft.

- **Wanneer zijn tanden en kiezen uitgegroeid en wat gebeurt er daarna ermee?**

De tanden en kiezen groeien gemiddeld door tot een jaar of 9 tot een lengte van totaal 10-11 cm. Echter is het grootste gedeelte niet zichtbaar en zitten deze in de kaak van het paard.

Daarnaast slijten de tanden en kiezen ca 2-3 mm per jaar totdat ze de leeftijd van ongeveer 20plus hebben behaald. Daarna gaan ze los zitten en verliest het paard ze langzaam, of moeten ze eruit gehaald worden.

- **Vanaf welke leeftijd adviseert u dat er begonnen moet worden met het controleren van het gebit? En hoe vaak adviseert u dat de controle van het gebit moet plaatsvinden en waarom?**

Ik adviseer het gebit al te controleren op een spelenderwijze vanaf veulen af aan, zodat het paard went aan het feit dat er iemand in zijn mond komt.

Nadat het paard aan het wisselen slaat is de echte controle wel noodzakelijk en afhankelijk van het gebit is dat 1-3x per jaar. En ik raad het zeker aan om de mond goed te laten controleren voordat het paard beleerd gaat worden en een bit in krijgt, zodat je niet met ongemakken en blessures komt te zitten die voorkomen hadden kunnen worden, zoals wolfstanden.

- **Wat zijn de risico's van niet of te weinig behandelen en zijn er ook risico's aan het te veel of te snel behandelen?**

Zowel het te weinig als te veel behandelen van het gebit brengt risico met zich mee.

Te weinig of niet behandelen: Een paard is een prooidier en zal blijven eten totdat hij echt niet meer kan en als hij het dan uiteindelijk aangeeft dat het niet meer kan, ben je eigenlijk al veel te laat. We kunnen dan alleen nog maar zorgen dat het gebit dragelijk is voor het paard. Hebben we wat meer geluk, kunnen we afhankelijk van de leeftijd in fases herstellen.

Te veel behandelen: Het gebit slijt vanzelf al en als je te vaak de kiezen slijpt, dan kun je teveel van de tanden en kiezen afhalen zodat deze kwetsbaar worden en je problemen kunt krijgen.

Behandel alleen als het nodig is, is mijn raad en blijf zoveel mogelijk van de kiesoppervlakken af.

- **Wanneer kun je de behandeling af met alleen handmatig vijlen of is elektrisch beter?**

De oude paardengebitten waren beter als de huidige gebitten, door steeds meer te fokken ontstaan er kleinere, smallere hoofden. Hierdoor ontstaat er minder ruimte in de mond en zien we steeds meer gebitsafwijkingen.

Als een paard echter een supermooi en compleet gebit heeft is het mogelijk dit alleen handmatig te onderhouden door middel van vijlen met de hand.

Echter zijn er nog maar weinig paarden met een perfect gebit, dus vaak is het behandelen met elektrisch gereedschap noodzakelijk. Heeft een behandelaar alleen maar handinstrumenten bij zich, kan hij/zij zeer veel paarden/pony's absoluut niet correct behandelen. Zeker de achterste kiezen zijn niet goed te behandelen met een handrasp. Simpelweg omdat hier de ruimte niet voor is.

- **Is een verdoving altijd noodzakelijk?**

Om overal in de mond goed te kunnen komen en om het voor het paard aangenamer te maken wordt verdoven wel geadviseerd. Verdoven in het bloed mag echter alleen een arts doen. Doordat het paard verdoofd is kun je nauwkeuriger werken. Vaak speelt het karakter van het paard ook mee of er bij alle behandelingen verdoofd dient te worden. Dit is een kwestie van ervaren en hangt dus ook af van de klachten die het paard heeft. Besef altijd dat een gebit correct uitbalanceren nooit zonder sedatie mogelijk is. Dit is precisiewerken moet op zicht gebeuren met een goede lichtbron. Zonder verdoving is het alleen mogelijk om scherpe randen (glazuurpunten) te verwijderen bij een braaf paard die dit toelaat!

- **Tot wanneer kun je een drachtige merrie blijven behandelen i.v.m. eventuele gevaren voor het veulen?**

Mijn advies is altijd een merrie voor het dekken te laten nakijken, zodat je nooit onnodige risico's hoeft te nemen. Echter het komt weleens voor dat een merrie een slecht gebit heeft of ineens klachten krijgt die toch echt behandeld moeten worden. Aangezien het hebben van een veulen aan de voet veel energie kost dient ze altijd goed te kunnen blijven eten.

Als een behandeling echt noodzakelijk is raad ik aan te wachten totdat de dracht al ongeveer op 1/3 – 2/3 zit, zodat er weinig risico is in het veulen verwerpen in het begin van de dracht, want sommige merries worden slecht drachtig en op een vroeggeboorte van het veulen aan het einde van de dracht.

Een verdoving werkt zowel in op de moeder en het veulen, dus als het kan liever zonder verdoving, maar je wilt ook geen stress veroorzaken bij de merrie, waardoor er toch vaak voor een klein roesje wordt gekozen.

Dus overleg altijd met je gebitsverzorger/ tandarts wat wijsheid is voor jouw merrie voor het dekken en tijdens de dracht.

- **Zijn er ook behandelingen die altijd noodzakelijk zijn en zo ja welke?**

Bij bijna alle behandelingen worden er wel wat glazuurpunten weggehaald, bij jonge paarden tot een jaar of 11 worden de kiezen sneller scherper als bij ouderen dieren en kunnen dan ook al snel klachten geven.

Daarnaast is tandsteen een veel voorkomend probleem wat echt behandeld moet worden om erger te voorkomen. En als laatste zijn de wolfstanden bij paarden die gereden of gemend worden met een bit wel noodzakelijk om deze te verwijderen om klachten te voorkomen.

- **Welke afwijkingen ziet u het meeste voorbij komen bij tinkers en is dit ras gerelateerd?**

Elk ras kan last krijgen van diverse klachten, zoals ruimte tussen de tanden, tandvervalziektes en onder en overbeet, maar bij de tinker zijn het vaak de dikke vlezige tongen die voor problemen geven met bidden en daarnaast vaak specifieke kiezen die voornamelijk bij dat ras opspelen.

- **Heeft u ooit wat extreems meegemaakt**

Ik zie jaarlijks veel paarden en krijg dan ook van alles te zien, maar wat mij echt bij is gebleven was een spijker in een kies, extreem lange haken waarbij de haak in de wang zat van het paard en de helaas steeds slechter wordende gebitten door doorfok.